

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія:
ЮРИДИЧНІ НАУКИ
Випуск 4
Том 2

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Стратонов Василь Миколайович – ректор Херсонського державного університету, д.ю.н., професор, заслужений юрист України

Заступники головного редактора:

Бевзенко Володимир Михайлович – в.о. завідувача кафедри адміністративного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.ю.н., професор

Сайчін Олександр Сергійович – завідувач кафедри галузевого права юридичного факультету Херсонського державного університету, д.ю.н., професор

Відповідальний секретар:

Гавловська Аліна Олександрівна – старший викладач кафедри галузевого права юридичного факультету Херсонського державного університету

Члени редакційної колегії:

Галунько Віра Миколаївна – проректор з матеріально-технічного розвитку та інфраструктури Херсонського державного університету, доцент кафедри історії та теорії держави і права юридичного факультету Херсонського державного університету, к.ю.н., доцент

Кафарський Володимир Іванович – професор кафедри теорії держави і права Херсонського державного університету, д.ю.н., професор, заслужений юрист України

Волошин Юрій Олексійович – завідувач відділу теорії і практики законотворчої діяльності, директор Української школи законотворчості Інституту законодавства Верховної Ради України, д.ю.н., професор

Литвинов Олексій Миколайович – завідувач кафедри кримінального права та кримінології Харківського національного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор

Літвін Валерій Валерійович – професор кафедри галузевого права Херсонського державного університету, к.ю.н.

Леоненко Тетяна Євгенівна – заступник завідувача кафедри кримінального процесу та криміналістики Класичного приватного університету, к.ю.н., доцент

Лукашевич Віталій Григорович – проректор з наукової роботи, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Класичного приватного університету, д.ю.н., професор, заслужений юрист України

Мельник Роман Сергійович – професор кафедри адміністративного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.ю.н., старший науковий співробітник

Мікулин Віктор Петрович – заступник голови Закарпатської ОДА, д.ю.н., професор

Слінько Сергій Вікторович – професор кафедри кримінального процесу та криміналістики Харківського національного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор

Стрельцов Євген Львович – вчений секретар Південного регіонального наукового центру Національної академії правових наук України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, д.ю.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Фріс Павло Львович – завідувач кафедри кримінального права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, д.ю.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Шишка Роман Богданович – завідувач кафедри цивільно-господарських дисциплін Ірпінської фінансово-юридичної академії, д.ю.н., професор

Шутак Ілля Дмитрович – професор кафедри теорії та історії права Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, д.ю.н., професор

Коровайко Олександр Іванович – голова Апеляційного суду Херсонської області, к.ю.н.

Чертова Надія Андріївна – завідувач кафедри міжнародного права і порівняльного правознавства Північний Арктичний федеральний університет імені М.В. Ломоносова, д.ю.н., професор (Російська Федерація, м. Архангельськ)

Гармась Юрій Петрович – завідувач кафедри організації прокурорсько-слідчої діяльності Іркутського інституту підвищення кваліфікації прокурорських працівників Генеральної прокуратури Російської Федерації, д.ю.н., професор (Російська Федерація, м. Іркутськ)

Кубічек Павол – декан юридичного факультету Університету імені Коменського, д.ю.н., професор (Республіка Словаччина, м. Братислава)

Рябініна Тетяна Кимівна – завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Південно-Західного державного університету, к.ю.н., професор (Російська Федерація, м. Курськ).

Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»
є фаховим виданням на підставі Наказу МОН України від 10 жовтня 2013 року № 1411 (додаток № 5).

**Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Херсонського державного університету
(Протокол № 1 від 29.08.2016 р.)**

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації – серія KB № 19746-9546P
від 15.03.2013 р. видане Державною реєстраційною службою України

Герчик Р.В. ТИПОВІ СУДОВІ СИТУАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	82
Демидова Є.Є. ТАКТИЧНІ ПРИЙОМИ ДОПИТУ СПЕЦІАЛІСТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	86
Карпенко М.О., Туманянц А.Р. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ЗАСТАВОДАВЦІВ ТА ПОРУЧИТЕЛІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	90
Карпенко Р.В. ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗАПОДІЯННЯ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ, УЧИНЕНИХ НЕПОВНОЛІТНІМИ.....	94
Качмар Б.М. ПИТАННЯ ПОШУКУ РОЗУМНОГО БАЛАНСУ МІЖ НЕОБХІДНІСТЮ ЗАБЕЗПЕЧИТИ КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ ДАНИХ ПРО ОСОБУ ЯК ЗАХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ТА ПРАВА ОБВИНУВАЧЕНОГО НА ЗАХИСТ.....	100
Найдьон Ю.О. ПРАВОВІ ОСНОВИ ВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ СПРАВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ.....	103

СЕКЦІЯ 10

СУДОУСТРІЙ, ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

Дудченко О.Ю. ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДУ І ЗВІЛЬНЕННЯ З ПОСАДИ КЕРІВНИКА АПАРАТУ СУДУ.....	107
Назаров І.В. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК СУДОВОЇ СИСТЕМИ ФРАНЦІЇ.....	111
Шпенова П.Ю. СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ АПАРАТУ СУДУ.....	115

СЕКЦІЯ 11

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Донець А.А. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ МІЖНАРОДНИХ УГОД СУБ'ЄКТІВ ФЕДЕРАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ЗЕМЕЛЬ ФРН).....	119
Кузьмін Е.Е. ДО ДИСКУСІЇ ЩОДО ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗОВАНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ НЕМІЖНАРОДНОГО ХАРАКТЕРУ.....	122

Demydova Ye.Ye. TACTICAL TECHNIQUES OF SPECIALIST'S EXAMINATION IN CRIMINAL PROCESS.....	86
Karpenko M.O., Tumaniants A.R. SEVERAL PROBLEMS OF RIGHTS AND LEGAL INTERESTS OF BAILSMEN AND MORTGAGORS ENSURING IN CRIMINAL PROCEEDING.....	90
Karpenko R.V. TYPICAL INVESTIGATING THE SITUATION OF THE INITIAL STAGE OF INVESTIGATION OF BODILY INJURY COMMITTED BY MINORS.....	94
Kachmar B.M. THE QUESTION IS ABOUT RESEARCHING OF REASONABLE BALANCE BETWEEN NECESSITY OF GUARANTEE OF CONFIDENTIALITY OF PERSON'S DATA AS MEANS OF SAFETY PROVISION IN CRIMINAL PROCEEDINGS AND BENEFIT OF COUNSEL.....	100
Naidon Yu.O. LAW BACKGROUNDS OF THE CONDUCTION BY OPERATIVE UNITS OF THE SECRET SERVICE OF UKRAINE OPERATIVE-SEARCHING CASES: PROBLEMS AND THEIR SOLVING PERSPECTIVES.....	103

SECTION 10

JUDICATURE; PUBLIC PROSECUTION AND ADVOCACY

Dudchenko O.Yu. ORDER OF COURT ADMINISTRATOR APPOINTMENT AND DISMISSAL.....	107
Nazarov I.V. HISTORICAL DEVELOPMENT OF JUDICIAL SYSTEM OF FRANCE.....	111
Shpenova P.Yu. FORMATION AND DEVELOPMENT OF INSTITUTE OF THE DEVICE OF COURT.....	115

SECTION 11

INTERNATIONAL LAW

Donets A.A. SPECIFIC FEATURES OF THE STATUS OF INTERNATIONAL AGREEMENTS OF FEDERAL REGIONS (WITH AN EXAMPLARY FOCUS ON FRG LANDS).....	119
Kuzmin E.E. TO THE ISSUES OF THE LEGAL NATURE OF INTERNATIONALIZED ARMED CONFLICT OF NON-INTERNATIONAL CHARACTER.....	122

конвенційного методу регулювання, предметом якого стане формування комплексу норм про міжнародні договори за участю суб'єктів федеративних держав, що володіють обмеженою міжнародною правосуб'єктністю. Проміжною формою такого регулювання могли б стати взаємно визнані правила на рівні договорів між зацікавленими федеральними (а можливо, й іншими) державами про участь їх суб'єктів у самостійних договірних відносинах міжнародного характеру [6, с. 20].

Висновки. Підводячи підсумок, варто підкреслити, що статус угод, які укладають суб'єкти федерації, не є тотожним статусу міжнародних договорів самої федерації. Однак, регулюючи суспільні відносини міжнародного характеру, такі угоди посідають окреме місце в системі нормативно-правових актів, що є джерелами прав та обов'язків відповідних суб'єктів.

Реалізація часткової міжнародної правосуб'єктності суб'єктів федерації у формі укладення міжнародних угод є важливим способом зміцнення економічних, культурних і соціальних зв'язків між державами та їх складовими частинами, ефективним засобом залучення нових акторів до міжнародного співробітництва.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Яковюк І.В. Правові основи інтеграції до ЄС: загально-теоретичний аналіз : [монографія] / І.В. Яковюк. – Х. : Право, 2013. – 760 с.
2. Надирадзе Н.А. Федеративное устройство государств: Международная правосубъектность субъектов федерации : дисс. ... канд. юрид. наук / Н.А. Надирадзе. – М., 2000. – 176 с.
3. Венская конвенция о праве договоров между государствами и международными организациями или между международными организациями от 21 марта 1986 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_a04.
4. Венская конвенция о праве международных договоров 23 мая 1969 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_118.
5. Венская конвенция о праве преемства государств в отношении договоров 23 августа 1978 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/states_succession.shtml.
6. Игнатенко Г.В. Международно-правовой статус субъектов Российской Федерации / Г.В. Игнатенко // Российский юридический журнал. – 1995. – № 1. – С. 3–20.
7. Пустогаров В.В. Члены федерации как субъекты международного права / В.В. Пустогаров // Сов. гос. и право. – М., 1992. – № 1. – С. 43–53.
8. Янюк Е. Э. Субъект федерации и международное право : дисс. ... канд. юрид. наук / Е.Э. Янюк. – М., 2006. – 211 с.
9. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, Ausfertigungsdatum 23.05.1949 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf>.

УДК 341.361:355.318.2

ДО ДИСКУСІЇ ЩОДО ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗОВАНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ НЕМІЖНАРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Кузьмін Е.Е., аспірант

кафедри міжнародного права та міжнародних відносин
Національний університет «Одеська юридична академія»

У статті робиться спроба узагальнення основних теоретичних ідей стосовно розкриття змісту поняття «інтернаціоналізований збройний конфлікт неміжнародного характеру», досліджується його правова природа, а також причини та обставини, що призводять до виникнення процесів інтернаціоналізації. Окремо аналізується проблематика зовнішньої допомоги сторонам у внутрішніх збройних конфліктах, виокремлюються підходи стосовно права, що підлягає застосуванню в таких збройних конфліктах.

Ключові слова: *інтернаціоналізація внутрішнього збройного конфлікту, інтернаціоналізований збройний конфлікт неміжнародного характеру, зовнішня допомога сторонам внутрішніх збройних конфліктів.*

В статті здійснюється спроба обобщения основных теоретических идей касательно раскрытия содержания понятия «интернационализированный вооруженный конфликт немеждународного характера», исследование его правовой природы, а также причин и обстоятельств, приводящих к возникновению процессов интернационализации. Отдельно анализируется проблематика внешней помощи сторонам во внутренних вооруженных конфликтах и выделяются подходы относительно права, подлежащего применению в таких вооруженных конфликтах.

Ключевые слова: *интернационализация внутреннего вооруженного конфликта, интернационализированный вооруженный конфликт немеждународного характера, внешняя помощь сторонам внутренних вооруженных конфликтов.*

Kuzmin E.E. TO THE ISSUES OF THE LEGAL NATURE OF INTERNATIONALIZED ARMED CONFLICT OF NON-INTERNATIONAL CHARACTER

An attempt to generalize the basic theoretical ideas regarding the disclosure of the meaning of “internationalized armed conflict of non-international international character” has been made in the article, examining its legal nature, causes, and circumstances that lead to the processes of internationalization. A separate analysis of the problems of external assistance to the parties of internal armed conflicts has been made. Moreover, the approaches to law, which has to be applied in such armed conflicts, have been distinguished.

Key words: *internationalization of the internal armed conflict, internationalized armed conflict of non-international character, foreign assistance to the parties of internal armed conflict.*

Постановка проблеми. Реальність сьогодення показує, що передбачений міжнародним гуманітарним правом поділ збройних конфліктів на міжнародні збройні конфлікти та збройні конфлікти неміжнародного характеру не відображає в повній мірі того, що відбувається фактично [1, с. 61]. І дійсно, тенденції інтернаціоналізації збройних конфліктів неміжнародного характеру почали проглядатися ще з 70-х рр. XX ст. Саме з цього часу в ході численних громадянських війн іноземні збройні сили почали суттєво втручатися у внутрішні збройні конфлікти, займаючи сторону того чи іншого учасника, намагаючись тим самим вплинути на результат протистояння [2, с. 6–7]. Таким чином, проводячи політику «війни чужими руками», світові держави активно приймали участь у багатьох внутрішніх збройних конфліктах, тим самим інтернаціоналізуючи їх. Яскравим підтвердженням цього факту є практика останніх локальних збройних конфліктів, яка свідчить про те, що втручання третіх сторін поступово стає невід'ємною рисою внутрішніх конфліктів. У зв'язку із цим таке становище більше не дозволяє залишатися в рамках правової дихотомії, пропонованої Женевськими конвенціями про захист цивільного населення під час війни (1949 р.), тому що з моменту їх прийняття характер збройних конфліктів, як вище вказувалось, зазнав значних змін. Саме тому поступово в доктрині міжнародного права стали виокремлюватися такі, відносно нові, види збройних конфліктів, як «транскордонні», «асиметричні», «змішані», «інтернаціоналізовані» та ін. [3, с. 125]. Таким чином, нагальна проблема правової регламентації інтернаціоналізованих збройних конфліктів неміжнародного характеру зумовлює необхідність дослідження правової природи даного поняття.

Ступінь розробленості проблеми. Питання правової природи інтернаціоналізованих збройних конфліктів неміжнародного характеру та проблематика зовнішньої допомоги сторонам внутрішніх збройних конфліктів були предметом дослідження таких вітчизняних та зарубіжних вчених: Ж.М. Аманжолова, С.О. Єгорова, А.Ф. Кастро, Є.О. Кожина, М.В. Остроухова, Ю.В. Северинчика, Є.Л. Стрельцова, Д. Стюарта (J. Stewart), Д. Шиндлера (D. Schindler) та ін.

Окремі аспекти даної проблематики заходять своє відображення в таких працях Є.Л. Стрельцова, як «Міжнародні конфлікти: спроба визначення» [4, с. 227–234], «До питання про сутність та види міжнародних конфліктів» [5, с. 133–137] та ін.

Перша спроба окреслення даної проблеми була раніше зроблена автором у власній статті «Поняття збройного конфлікту: первісні роздуми» [6, с. 187–190].

Мета роботи полягає в комплексному аналізі наукових думок щодо правової природи інтернаціоналізованих збройних конфліктів неміжнародного характеру, у всебічному дослідженні проблематики зовнішньої допомоги сторонам внутрішніх збройних конфліктів, а також у вирішенні питань, які виникають стосовно права, що підлягає застосуванню в таких збройних конфліктах.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день жоден міжнародний документ, ані договір, що має юридичну силу, ані джерело «softlaw» не містить поняття інтернаціоналізованого збройного конфлікту [3, с. 126]. Якщо більш детально, то потрібно сказати, що ні Гаазькі конвенції 1907 р., ні Женевські конвенції 1949 р. не містять будь-яких положень щодо інтернаціоналізованих збройних конфліктів неміжнародного характеру. Не розглядають це явище і Додаткові протоколи до Женевських конвенцій 1949 р. Внаслідок цього правова кваліфікація таких збройних конфліктів «змушена» ґрунтуватися, головним чином, на вже існуючій практиці держав та загальній доктрині міжнародного права [7, с. 43–44]. При цьому в доктрині міжнародного права також ще недостатньо обґрунтованих думок для того, щоб дати однозначне визначення даному поняттю [3, с. 126].

У загальному значенні «інтернаціоналізованим збройним конфліктом» позначають військові дії всередині окремої держави, які в силу певних обставин приймають у певній мірі характер міжнародних [8, с. 131], а в об'єктивному розумінні інтернаціоналізований збройний конфлікт займає місце між міжнародним збройним конфліктом та збройним конфліктом неміжнародного характеру, носить «проміжний» характер та є в цьому сенсі «змішаним» [3, с. 126–127]. І дійсно, в загальному значенні під «інтернаціоналізованим збройним конфліктом» розуміють військові дії всередині окремої держави, які в силу певних обставин приймають характер міжнародних [8, с. 131]. Важливо при цьому зазначити, що ключовим терміном тут є саме «характер» (як його зміст), оскільки очевидно, що інтернаціоналізований збройний конфлікт «внутрішньо» носить міжнародний характер, але, в той же час, формально не є міжнародним збройним конфліктом в повному обсязі. Іншими словами, саме «міжнародний характер» розширює інтернаціоналізований конфлікт за рамки внутрішньодержавного, однак не сприяє його перетворенню в суто міжнародний. Таким чином, інтернаціоналізований збройний конфлікт в об'єктивному розумінні займає місце між міжнародним збройним конфліктом та збройним конфліктом неміжнародного характеру, носить «проміжний» та «змішаний» характер [3, с. 126–127].

Словник міжнародного права визначає «інтернаціоналізований збройний конфлікт» як збройний конфлікт неміжнародного характеру, в якому на боці однієї або декількох сторін конфлікту беруть участь іноземні війська або направлені іноземною державою або від її імені збройні іррегулярні формування чи найманці. Обставини виникнення ситуації інтернаціоналізованого збройного конфлікту – численні, різноманітні і не мають міжнародно-правової кваліфікації. До таких конфліктів, зокрема, можна віднести: триваючий між внутрішніми угрупованнями збройний конфлікт, в який втрутилися іноземні держави на боці різних угруповань; військові дії, що виникають між іноземними державами, які здійснили втручання у внутрішній збройний конфлікт на підтримку різних протиборчих сторін;

збройний конфлікт з іноземним втручанням на підтримку повстанського угруповання, що бореться з існуючим урядом. Потрібно підкреслити, що додаткова складність гуманітарного характеру, що виникає в зазначених ситуаціях, пов'язана з необхідністю визначення права з метою захисту встановлення правового становища осіб, прямо або побічно залучених до бойових дій, і надання їм відповідного захисту [9, с. 41].

Таким чином, слід констатувати той факт, що підхід міжнародного гуманітарного права, відповідно до якого збройні конфлікти можуть бути тільки міжнародними або внутрішніми, потребує свого подальшого вдосконалення. Це виражається в тому, що практично в усіх внутрішніх збройних конфліктах, які відбувалися після Другої світової війни, так чи інакше прослідковується наявність т. зв. «іноземних елементів», які в кінцевому підсумку сприяють посиленню інтенсивності конфлікту та призводять до набагато більшої кількості жертв, тим самим виводячи даний збройний конфлікт із розряду суто внутрішніх у розряд «змішаних».

Є.О. Кожин та Ж.М. Аманжолов говорять про те, що процес включення подібного іноземного елементу у внутрішній збройний конфлікт слід називати «інтернаціоналізацією», а сам конфлікт – «інтернаціоналізованим». Говорячи про фактичні обставини, за яких може проходити така інтернаціоналізація, фахівці акцентують увагу на їх складності та чисельності. Що ж до основи процесу «інтернаціоналізації» збройного конфлікту, то тут наголошують про наявність одного або кількох критеріїв, таких як суб'єктний та територіальний критерії, а також критерій матеріальної допомоги [1, с. 61]. Крім основних, ще виділяють ряд додаткових критеріїв, які можуть бути використані при кваліфікації збройного конфлікту в якості «інтернаціоналізованого» в разі, якщо застосування основних критеріїв не здатно дати однозначну відповідь або ж коли наявна присутність іноземного елемента, але інтенсивність конфлікту залишається відносно низькою [1, с. 62–63]. До таких критеріїв, як правило, відносять: критерій засобів ведення війни, а саме види застосовуваної збройної техніки і зброї; критерій смертності; критерій усвідомленості; критерій організації сторін; критерій зовнішньої оцінки тощо [1, с. 62–63]. Слід наголосити на тому, що перераховані вище критерії не є вичерпними в силу того, що існуючі у світі збройні сутички мають своєю специфіку та унікальність [1, с. 63].

Слід зазначити, що останнім часом проблематика інтернаціоналізації збройних конфліктів неміжнародного характеру все частіше розглядається в контексті тлумачення принципів міжнародного права та аналізу концепції «гуманітарної інтервенції» [10, с. 6]. І дійсно, питання «інтернаціоналізації» внутрішніх збройних конфліктів тісно пов'язані з такими принципами міжнародного права, як принцип незастосування сили і загрози силою та принцип невтручання у внутрішні справи [11].

Так, А.Ф. Кастро у своїх дослідженнях, виділяє проблему зовнішньої допомоги сторонам (втручання) у внутрішніх збройних конфлік-

тах [12, с. 60]. Описуючи проблему зовнішньої допомоги або втручання у внутрішні збройні конфлікти, вчений висловлює обурення по відношенню до невиконання міжнародно-правових заборон, щодо застосування сили і втручання у внутрішні справи держав. Описуючи «авантюри надвеликих держав», він повністю погоджується з Ю.Д. Ільїним, який справедливо зазначав, що посилення на міжнародне право в цих випадках просто «убогі» [13, с. 50]. Дійсно, раніше за неправомірні акції давали розгорнуту аргументацію «неминучого» порушення принципів і норм міжнародного права. А зараз все дуже «просто»: робиться загальне посилення на гуманітарну інтервенцію, необхідність запобігання гуманітарної катастрофи або етнічних чисток [12, с. 60].

Разом із цим відзначається, що одним з основних факторів, які прямо впливають на характер внутрішніх збройних конфліктів, є «іноземна допомога» повстанському руху всередині країни, а також уряду, проти якого ведеться збройна боротьба.

Справа в тому, що сама наявність такого явища, як внутрішній збройний конфлікт передбачає визнання державного суверенітету та певного кола питань, що відносяться до внутрішньої компетенції даної держави. Однак під час внутрішнього збройного конфлікту виникає цілий комплекс відносин, частина з яких є внутрішніми за характером, а частина – міжнародними, за участю міжнародного, іноземного елемента.

Говорячи про зовнішню допомогу у випадку внутрішніх збройних конфліктів, слід зазначити, що в міжнародно-правовій літературі, зокрема західній, є спроби поділу її на т. зв. «допомогу» та «інтервенцію». При цьому висловлюється думка, що нібито термін «інтервенція» повинен бути використаний як нейтральний із тим, щоб залежно від конкретних обставин інтервенція могла б бути визнана законною або незаконною [14]. У зв'язку з цим Л. Оппенгейм виділяв два випадки втручання у внутрішні справи інших держав: «пробачливе втручання» та «втручання без таких» [15, с. 285–286]. Йшлося, насамперед, про інтервенцію, у вигляді прямого та безпосереднього втручання збройними силами іноземної держави з метою підтримки уряду за раніше укладеними угодами або на підставі простого прохання цього уряду. Примітним є те, що Е. Кастрен (E. Castrén) допускає можливість такої допомоги уряду тільки в разі наявності угод, укладених до виникнення внутрішніх збройних конфліктів, і в розумних межах [16, с. 111].

Незважаючи на окремі спроби ділити збройне втручання на допомогу і інтервенцію з метою виправдання протиправних дій, слід нагадати, що сучасне міжнародне право в цілому забороняє будь-яке втручання у внутрішні справи інших держав з будь-якого приводу [12, с. 61–62].

Але така позиція не є єдиною. Багато авторів виходять із того, що внутрішній збройний конфлікт може трансформуватися в міжнародний лише в тому випадку, коли збройне втручання відбувається на стороні повстанців. Отже, можна припустити, що допомога уряду не призводить до трансформації внутріш-

нього збройного конфлікту в міжнародний [12, с. 64–65]. Щодо допомоги повстанцям слід зазначити, що, як правило, міжнародне право категорично забороняє зовнішню допомогу повстанцям. Саме така допомога, на думку багатьох спеціалістів, здатна змінити характер внутрішнього збройного конфлікту, перетворивши його на міжнародний [12, с. 67].

При цьому потрібно підкреслити, що відсутність у міжнародному праві норм, що забороняють громадянські війни, означає, що інші держави не обмежені у своїй свободі взяти участь у громадянській війні через допомогу одній із сторін. Із цього питання в міжнародно-правовій доктрині сформувалися три основні позиції: 1) держави володіють дискреційною владою у визначенні «справедливої» сторони в конфлікті і, відповідно, в наданні допомоги цій стороні; 2) держави вправі надати допомогу лише уряду, а не повсталій стороні; 3) держави повинні бути нейтральними стосовно обох учасників конфлікту [17, с. 57–58].

В офіційних документах перевага віддається саме третій позиції, про що свідчить текст формулювання принципу невтручання в Декларації про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН від 24 жовтня 1970 р.: «Жодна держава не повинна <...> втручатися у внутрішню боротьбу в іншій державі» [17, с. 58].

Хоча принцип невтручання забороняє і не всі види допомоги сторонам внутрішнього конфлікту, очевидно, що сучасне міжнародне право захищає їх учасників від втручання інших держав і цим створює принципово інший правовий режим цих конфліктів у порівнянні з режимом міжнародних збройних конфліктів.

Однак є рідкісні випадки, коли сторонам у конфлікті вдається уникнути звернення за допомогою (насамперед, за військовою, яка має на меті зміну ходу внутрішньої боротьби) до іноземних держав, а державам, відповідно, – утримуватися від надання такої допомоги, яка кваліфікувалася би як втручання у внутрішні справи іншої держави, порушення її незалежності та суверенітету. Але у зв'язку з міжнародно-правовою оцінкою участі третіх держав у збройних конфліктах неміжнародного характеру ще існують значні складнощі. Для визначення правомірності поведінки держави відносно внутрішнього конфлікту в іншій державі необхідно встановити, які форми «залученості» третіх держав у внутрішній конфлікт є порушенням принципу невтручання і чи захищає цей принцип обидві сторони внутрішнього конфлікту в рівній мірі [17, с. 58–59].

Таким чином, практичний досвід показує, що допомога ззовні, якщо вона не є виключно гуманітарною, надає конфлікту великий розмах і, як правило, збільшує кількість жертв.

Висновки. Реалії сьогодення свідчать про те, що закон війни не має спеціальних положень, які мають бути застосовані до інтернаціоналізованих збройних конфліктів неміжнародного характеру. На практиці внутрішні конфлікти з іноземним втручанням незмінно є предметом запеклих суперечок, які, як правило, мають політичний характер. Результатом є те, що думки про такі факти

часто сильно відрізняються. Зацікавленість окремого уряду може навіть піти так далеко, що він буде із самого початку заперечувати саме існування збройного конфлікту, який є предметом регулювання законів війни. У цих умовах будь-яка загальна правова кваліфікація навряд чи буде доречною. Саме тому нагальною проблемою сьогодення є відсутність чіткої юридичної процедури щодо юридичної кваліфікації збройних конфліктів, яка потребує свого обов'язкового вирішення.

У зв'язку із цим особливо актуальною сьогодні, на нашу думку, також залишається проблематика зовнішньої допомоги сторонами у внутрішніх збройних конфліктах (інтернаціоналізація збройних конфліктів неміжнародного характеру) та питання права, що підлягає застосуванню в таких збройних конфліктах. Доцільно виділити два можливих підходи: 1) змішаний (дуалістичний) підхід, що полягає в застосуванні норм міжнародного гуманітарного права, з урахуванням того, що конфлікт одночасно розглядається як внутрішній та міжнародний, залежно від сторін, які беруть участь у ньому; 2) сингулярний (моністичний) підхід, який передбачає, що в разі інтернаціоналізації збройних конфліктів міжнародне гуманітарне право повинно застосовуватися в повному обсязі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кожин Е.А. Международно-правовые признаки, требования и условия, в соответствии с которыми квалифицируются «интернационализированные» вооруженные конфликты / Е.А. Кожин, Ж.М. Аманжолов // Международный фонд правовых исследований «Аспекты права»: Ежемесячный научный журнал. – Москва. – № IV(9). – 2015. – С. 60–64.
2. Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов: [учеб. пособие] / [М. М. Лебедева]. – М.: Аспект Пресс, 1999. – 271 с.
3. Аманжолов Ж.М. К вопросу о некоторых аспектах юридической квалификации «интернационализированных» вооруженных конфликтов / Ж.М. Аманжолов, Е.А. Кожин // Эл-Фараби атындағы ҚазҰУ Хабаршысы. Халықаралық қатынастар және халықаралық құқық сериясы = Вестник КазНУ им. Аль-Фараби. Серия международные отношения и международное право = Al-Farabi Kaz NU Bulletin. International Relations and International Law Series. – 2014. – № 2. – С. 125–129.
4. Стрельцов Є.Л. Міжнародні конфлікти: спроба визначення / Є.Л. Стрельцов // Актуальні проблеми держави і права. – 2015. – Вип. 75. – С. 227–234.
5. Стрельцов Є.Л. До питання про сутність та види міжнародних конфліктів / Є.Л. Стрельцов // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». – 2014. – № 4(33). – С. 133–137.
6. Кузьмін Е.Е. Поняття збройного конфлікту: первісні роздуми / Е.Е. Кузьмін // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. – Одеса, 2014. – Вип. 12. – Т. 2. – С. 187–190.
7. Егоров С.А. Вооруженные конфликты и международное право: дис. докт. юр. наук: 12.00.10 / С.А. Егоров. – Москва, 1999. – 285 с.
8. Стюарт Д. Г. К единому определению вооруженного конфликта в международном гуманитарном праве: анализ интернационализированного вооруженного конфликта / Джеймс Г. Стюарт // Международный журнал Красного Креста / пер. с англ. и фр. – М.: МККК, 2004. – С. 129–175.
9. Словарь международного права / ред. кол.: С.В. Черниченко, А.Н. Вылегжанин, Б.Р. Тузмухамедов; отв. ред. С.А. Егоров. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – Москва: Статут, 2014. – 495 с.

10. Бисмиллах М. Международно-правовые механизмы урегулирования внутригосударственных конфликтов как юридическая основа политики национального примирения в Афганистане : дис. канд. юр. наук : 12.00.10 / М. Бисмиллах ; [Моск. гос. ин-т междунар. отношений (ун-т) МИД России]. – Москва, 2014. – 159 с.

11. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН // ООН ; Декларація, Міжнародний документ від 24.10.1970 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_569.

12. Кастро А.Ф. Международно-правовая регламентация внутренних вооруженных конфликтов : дис. канд. юр. наук : 12.00.10 / Альберто Гваделупе Фернандеш де Кастро. – Москва, 1999. – 166 с.

13. Ильин Ю.Д. Международное право и война в наши дни / Ю.Д. Ильин // Московский журнал международного права. – 1996. – № 1. – С. 48–62.

14. Schindler D. The Principle of Non-Intervention in Civil Wars / The Institute of International Law. – 1975 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.justitiaetpace.org/idiE/resolutionsE/1975_wies_03_en.pdf.

15. Оппенгейм Л. Международное право : в 2-х т. / Л. Оппенгейм. – Москва, 1949. – Т. 2, п/т. 1. – 387 с.

16. Castrén E. Civil War / Erik Johannes Sakari Castrén. – Suomalainen Tiedeakatemia : Helsinki, 1966. – 244 p.

17. Северинчик Ю.В. Международно-правовые проблемы вооруженных конфликтов немеждународного характера : дис. канд. юр. наук : 12.00.10 / Ю.В. Северинчик. – Москва, 2000. – 196 с.

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Збірник наукових праць

Серія ЮРИДИЧНІ НАУКИ

**Випуск 4
Том 2**

Коректура – *Н.С. Ігнатова*

Комп'ютерна верстка – *С.Ю. Калабухова*

Формат 64х90/8. Гарнітура Pragmatica.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 14,88.
Замов. № 21/18. Наклад 300 прим.

Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105.
Телефон +38 (0552) 39-95-80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.